

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ГАВРИЛЮК ГАЛІНА МИХАЙЛІВНА

УДК 378.046-021.68:37.017:331.101

**ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ
ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ
В ТРУДОВОМУ НАВЧАННІ УЧНІВ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Херсон – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Комунальному вищому навчальному закладі «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Слюсаренко Ніна Віталіївна,
Херсонський державний університет,
професор кафедри педагогіки, психології
й освітнього менеджменту, м. Херсон.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
Савченко Лариса Олексіївна,
Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ
«Криворізький національний університет»,
завідувач кафедри педагогіки та методики
технологічної освіти, м. Кривий Ріг;

кандидат педагогічних наук, доцент
Саган Олена Валеріївна,
Херсонський державний університет,
завідувач кафедри природничо-математичних
дисциплін та логопедії, м. Херсон.

Захист відбудеться «26» травня 2016 року о 13⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 67.051.02 Херсонського державного університету за адресою: 73000, м. Херсон, вул. 40 років Жовтня, 27.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Херсонського державного університету за адресою: 73000, м. Херсон, вул. 40 років Жовтня, 27 та на офіційному сайті Херсонського державного університету.

Автореферат розіслано «26» квітня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В.В.Денисенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Стрімкий розвиток знань у всіх сферах життєдіяльності нашого суспільства, зростання вимог до компетентнісного рівня особистості, її соціалізації та конкурентоспроможності на ринку праці значною мірою впливають на реформування національної системи освіти і, зокрема, її технологічної компоненти. Одним із пріоритетних напрямів реалізації змісту цієї компоненти є впровадження в навчально-виховний процес сучасної школи проектно-технологічного підходу як умови розвитку в учнів відповідної компетентності.

Питання формування і розвитку проектно-технологічної компетентності учнів знайшли відображення в багатьох чинних нормативних документах із питань освіти. Так, у Державному стандарті базової і повної середньої освіти зазначено, що мета освітньої галузі «Технології» полягає в формуванні й розвитку проектно-технологічної компетентності учнів, що відображується в збагаченні їх творчого потенціалу та подальшій соціалізації в суспільстві.

Впроваджена в закладах освіти України з 2005 року проектно-технологічна система трудового навчання учнів потребує відповідної підготовки вчителів, а також розробки її належного змістово-методичного забезпечення. Враховуючи вищезазначене, у закладах післядипломної освіти педагогічних кадрів розпочато цілеспрямовану й систематичну діяльність із перепідготовки та підвищення кваліфікації вчителів щодо реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

Професійно-педагогічна підготовка вчителя є предметом наукового пошуку багатьох учених (Ю. Бабанський, Є. Барбіна, В. Беспалько, В. Бондар, Г. Васянович, А. Деркач, К. Дурай-Новакова, О. Заболотська, І. Зайцева, І. Зязюн, Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, А. Макаренко, В. Монахов, Д. Новіков, О. Новіков, І. Підласий, О. Пометун, В. Сластьонін та ін.). Питання підвищення кваліфікації вчителів у післядипломній освіті розглядали Т. Гончаренко, І. Жорова, С. Змейов, А. Зубко, Н. Клокар, С. Крисюк, А. Кузьмінський, О. Мариновська, І. Мисик, Н. Протасова, В. Пуцов, З. Філончук, В. Химинець, В. Шарко та ін.

Теоретико-методичні засади підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів до здійснення трудового навчання школярів у різні роки досліджували С. Батишев, О. Коберник, В. Мадзігон, В. Сидоренко, Н. Слюсаренко, Д. Тхоржевський та ін. В останні роки з'явилися цікаві й перспективні напрацювання сучасних дослідників щодо застосування проектної діяльності в практиці вищої школи (В. Алексюк, В. Гаргін, В. Денисенко, І. Колеснікова, С. Ксьонз, З. Курлянд, М. Пелагейченко, О. Пехота, Л. Савченко, О. Саган, А. Семенова, Н. Тверезовська, А. Терещук, Р. Хмельюк, В. Юрженко та ін.). У працях В. Бербец, Т. Бербец, О. Белошицького, В. Вдовченко, В. Вишневського, Н. Дубової, П. Левіна, Н. Матяш, Т. Мачачі, В. Симоненка, А. Тарари, Б. Терещука, В. Тименко, В. Туташинського, Н. Шиян, С. Ящука та ін. обґрунтовуються сутність та значущість застосування проектно-технологічного навчання в трудовій підготовці учнів.

Водночас питання підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів не отримало належного висвітлення й залишається досить актуальним. Аналіз практики використання цього

підходу в умовах загальноосвітньої школи свідчить про те, що внаслідок відсутності злагодженої співпраці закладів післядипломної освіти, районних (міських) методичних кабінетів та адміністрації шкіл, проблема якісної підготовки фахівців до вказаного виду діяльності повністю не розв'язана. Більшість учителів на момент упровадження проектно-технологічної системи не були готові до якісної її реалізації, оскільки рівень їх теоретико-методичних знань та вмій не був достатнім для організації відповідної навчально-трудової діяльності учнів. Заважав цьому процесу й ряд психолого-педагогічних проблем, виявлених у педагогів-практиків.

Аналіз наукової літератури та практики підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів дозволив виявити низку суперечностей між:

- зростанням вимог суспільства до підготовки фахівців із високим рівнем техніко-технологічних знань та недосконалістю навчально-методичного забезпечення цього процесу;

- потребою загальноосвітніх навчальних закладів у вчителів трудового навчання з високим рівнем професійної підготовки та відсутністю відповідних практико-орієнтованих моделей такої підготовки в закладах вищої та післядипломної освіти;

- необхідністю використання інноваційного змістово-методичного забезпечення проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання та недостатньою кількістю відповідних розробок.

Актуальність, визначені суперечності, необхідність і можливість їх подолання, а також недостатній рівень теоретико-методичної розробленості зазначеної проблеми зумовили вибір теми дисертаційної роботи **«Підготовка вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» як складова теми «Теоретико-методологічні основи вдосконалення системи освіти та поліпшення її кадрового забезпечення» (державний реєстраційний номер 0104U010624). Тема дисертації затверджена вченою радою КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» (протокол № 1 від 20.01.2012 р.) і рішенням бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 28.02.2012 р.).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка вчителів трудового навчання у післядипломній освіті.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

Виходячи із поставленої мети, сформульовано такі **завдання дослідження**:

1. Уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження.

2. Проаналізувати історико-педагогічний досвід використання проектного навчання та виявити можливості його застосування в сучасній технологічній освіті учнів.

3. Конкретизувати критерії, показники, рівні та виявити стан готовності вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

4. Змоделювати процес підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

5. Експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічних умов підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні про те, що підготовка вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів буде ефективною, якщо в умовах післядипломної освіти реалізувати такі організаційно-педагогічні умови: створення професійно-мотиваційного середовища; упровадження в процес підготовки вчителів навчально-методичного комплексу; забезпечення інтегративного підходу до фахової підготовки вчителів в умовах післядипломної освіти.

Методи дослідження. Для досягнення мети, перевірки гіпотези та розв'язання сформульованих завдань у дисертаційній роботі використовувалися такі методи педагогічного дослідження:

– *теоретичні*: аналіз, синтез та узагальнення при вивченні педагогічної, психологічної, науково-методичної літератури (п. 1.1, п. 1.2), з'ясуванні стану готовності вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів, визначенні критеріїв, показників та рівнів її сформованості (п. 1.3), теоретичному обґрунтуванні моделі та організаційно-педагогічних умов підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів (п. 2.1, п. 2.2);

– *емпіричні*: бесіди, опитування, анкетування, тестування, педагогічне спостереження, педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний), метод експертних оцінок для вивчення стану досліджуваної проблеми та перевірки ефективності організаційно-педагогічних умов підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів (п. 1.3, п. 2.3);

– *статистичні*: математичні методи відбору, обробки, аналізу й інтерпретації результатів педагогічного експерименту, перевірки вірогідності отриманих даних для оцінки якості проведеного дослідження (п. 2.3).

Експериментальною базою дослідження було обрано КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського, Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти.

На різних етапах дослідження в експериментальній роботі було задіяно 767 учителів трудового навчання.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*:

– *обґрунтовано та експериментально перевірено* організаційно-педагогічні

умови підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів (створення професійно-мотиваційного середовища, упровадження в процес підготовки вчителів навчально-методичного комплексу, забезпечення інтегративного підходу до фахової підготовки вчителів в умовах післядипломної освіти);

– *змодельовано* процес підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів, що складається із цільового, змістового, технологічного, діагностико-результативного блоків; напрямів підготовки (курсора, міжкурсорна підготовка та самоосвітня діяльність); принципів, підходів, форм, методів, засобів; критеріїв, показників і рівнів готовності вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів; організаційно-педагогічних умов;

– *конкретизовано* критерії (мотиваційній, когнітивний, діяльнісний), відповідні їм показники (мотивація професійної діяльності, мотивація успіху в професійній діяльності, мотивація досягнення поставленої мети; знання теоретико-методичних основ проектування, оволодіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, обізнаність щодо сучасних вимог організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання; вміння мислити нестандартно, знаходити оригінальні рішення, вміння розробляти творчі проекти, вміння організовувати проектно-технологічну діяльність учнів) та рівні (високий, середній, низький) готовності вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів;

– *уточнено* сутність понять «проект», «метод проектів», «проектна технологія», «проектування», «проектно-технологічна діяльність», «проектно-технологічний підхід», «підготовка вчителів у післядипломній освіті», «готовність учителя до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів».

Подальшого розвитку набули зміст, форми та методи підготовки вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці навчально-методичного комплексу для підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів, що складається з програми спецкурсу «Використання інноваційних технологій на уроках трудового навчання», збірок конспектів уроків із технічних й обслуговуючих видів праці, дидактичного комплексу «Навчаємось проектувати»; збірника «Путівник проектанта», підручників, посібників.

Усі розроблені елементи навчально-методичного комплексу пройшли апробацію та можуть бути використані у процесі підготовки вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів як у закладах післядипломної освіти, так і в системі вищої освіти у процесі навчання майбутніх учителів технологій.

Результати дисертаційної роботи впроваджено у навчальний процес КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» (довідка № 01-23/380 від 22.09.2015 р.), Чернігівського обласного інституту післядипломної освіти імені К. Д. Ушинського (довідка № 10/1-12/739 від 06.10.2015 р.), Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського (довідка № 1180

від 05.11.2015 р.), Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 01-04/859 від 05.11.2015 р.), Комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського» (довідка № 656/01-12 від 09.11.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. У статтях [2; 3] здобувачем обґрунтовано етапи проектно-технологічної діяльності учнів та структуру поетапної реалізації творчого проекту на уроках трудового навчання; у посібниках [22; 23] розроблено календарне планування й плани-конспекти занять (відповідно № 1-5 та № 1-8); у підручниках [27; 28] підготовлено другий розділ; у підручнику [35] – четвертий розділ; у посібнику [29] – календарно-тематичне планування, 1, 3, 4 розділи, а також рубрику «Методичні орієнтири педагога-технолога»; у робочих зошитах [24–26] та [32–34] – пам'ятку й змістове наповнення 1–2 етапів реалізації творчого проекту.

Ідеї і розробки, що належать співавторам, у дисертаційній роботі не використовувалися.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні й практичні результати проведеного дослідження, а також найважливіші наукові положення й загальні висновки було представлено у вигляді доповідей на міжнародних, всеукраїнських, регіональних науково-практичних конференціях, педагогічних читаннях, семінарах, зокрема: *міжнародних*: «Сучасний стан природничо-математичної та технологічної освіти» (Херсон, 2010), «Інноваційні технології як чинник оптимізації педагогічної теорії і практики» (Херсон, 2012), «Педагогические основы становления субъектности в образовательном пространстве: проблема, поиск, решение» (Біробіджан, Росія, 2012), «Психолого-педагогічні засади діяльності фахівця: історія, теорія, практика» (Херсон, 2014), «Університет – нової школі» (Шуя, Росія, 2014), «*Nauka dzis': teoria, metodologia, praktyka, problematyka*» (Польща, Варшава, 2014); *всеукраїнських*: «Проектна та конструкторсько-технологічна підготовка майбутніх фахівців інженерного та педагогічного напрямів» (Херсон, 2011), «Ян Амос Коменський – великий педагог минулого» (Херсон, 2012), «Якість природничо-математичної та технологічної освіти як науковий та соціальний пріоритет» (Херсон, 2011), «Феномен писанки в сучасному культурно-освітньому просторі» (Полтава, 2012), «Проектна технологія: теорія, історія, практика» (Умань, 2012), «Проблеми технологічної освіти в сучасних умовах» (Чернігів, 2012), «Виховання громадянина-патріота в педагогіці В. О. Сухомлинського та сучасній освітній практиці» (Кіровоград, 2012), «Інновації в підготовці фахівців технологічної, професійної освіти та готельно-ресторанного бізнесу» (Херсон, 2012), «Психолого-педагогічні засади діяльності вчителя: історія, теорія, практика» (Херсон, 2012), «Проблеми трудової та професійної підготовки ХХІ сторіччя» (Слов'янськ, 2012 р.), «Узагальнення досвіду впровадження проектно-технологічної діяльності в навчальний процес загальноосвітньої школи» (Глухів, 2012), «Українське національне виховання: реалії, тенденції, перспективи» (Дрогобич, 2013), «Перспективи розвитку освіти й суспільства в парадигмі синергетичного мислення» (Херсон, 2013), «Психолого-педагогічне забезпечення професійної підготовки фахівців технічного, економічного та гуманітарного профілю» (Херсон, 2014), «Мистецтво української вишивки – життєдайне джерело

творчості» (Полтава, 2014), «Дистанційне навчання в контексті розвитку синергетичного мислення» (Херсон, 2014), «Гуманізація освітнього простору у вимірі педагогіки В. О. Сухомлинського» (Херсон, 2015); *регіональних*: «Навчально-методичне забезпечення предмету «Технології» у старшій школі» (Херсон, 2010), «Сучасні ІТ-технології та їх місце на уроках трудового навчання» (Херсон, 2010), «Методи підготовки учнів до Всеукраїнських олімпіад з трудового навчання» (Херсон, 2011), «Формування професійної компетентності вчителів трудового навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій» (Херсон, 2011), «Графічна грамотність як складова технологічної підготовки учнів» (Херсон, 2012), «Інтегровані уроки технологій та образотворчого мистецтва як ефективне середовище формування естетичного компоненту трудової підготовки молоді» (Херсон, 2013), «Педагогіка К. Д. Ушинського: історія та сьогодення» (Херсон, 2014), «Професійно-фахова адаптація молодих учителів до сучасних змісту та методики технологічної освіти молоді» (Херсон, 2014), «Створення предметного інформаційного ресурсу та його використання в навчально-виховному процесі трудової підготовки школярів» (Херсон, 2014).

Публікації. Основні теоретичні положення та результати дослідження висвітлено в 35 публікаціях автора (21 видано одноосібно), із них: 7 статей – у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні, 12 – у матеріалах наукових конференцій та педагогічних читань, 15 – у навчально-методичних виданнях.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (355 найменувань) та 11 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 259 сторінок, з них 195 сторінок основного тексту. Робота містить 10 таблиць, 9 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, охарактеризовано об'єкт, предмет, мету, завдання, методи наукового пошуку, визначено наукову новизну, практичне значення роботи, особистий внесок здобувача, конкретизовано апробацію результатів дослідження, наведено відомості про публікації, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні основи підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів»** уточнено сутність основних понять дисертаційної роботи; проаналізовано витоки проектного навчання і можливості його використання в технологічній освіті учнівської молоді; вивчено стан готовності вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

Здійснений аналіз нормативно-законодавчих документів та наукового доробку вчених (Т. Гончаренко, І. Жорова, С. Змейов, А. Зубко, Н. Клокар, С. Крисюк, А. Кузьмінський, Н. Протасова, В. Пуцов, В. Химинець, В. Шарко та ін.) дозволив виявити, що підготовка вчителів у післядипломній освіті являє собою процес неперервного розвитку професійних якостей особистості вчителя, який реалізується як в умовах післядипломної освіти, так і шляхом самоосвіти, й пов'язаний із

цілеспрямованою підготовкою до певного виду діяльності (зокрема, проектно-технологічної).

До основних понять дослідження віднесено: «проект», «метод проектів», «проектна технологія», «проектування», «проектно-технологічна діяльність». Їх уточнення дозволило з'ясувати, що проектно-технологічний підхід – це напрям реалізації змісту технологічної освіти шляхом використання проектної технології навчання, що має визначені, науково обґрунтовані й підтверджені практикою його реалізації положення.

Відповідно до проблеми дослідження сформульовано, що готовність учителя до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів – це інтегроване утворення фахівця, що базується на відповідних мотивах, знаннях, уміннях, навичках та досвіді й надає йому можливість цілеспрямовано, активно діяти при впровадженні у навчально-виховному процесі зазначеного підходу.

У процесі дослідження з'ясовано, що генеза проблеми проектного навчання досить суперечлива й недостатньо вивчена. Його історичне становлення, запровадження в навчальну діяльність шкіл та перевірка ефективності застосування у першій половині ХХ ст. відображені в численних працях вітчизняних (Т. Башинська, Й. Зільберфарб, Є. Кагаров, Т. Капелюшна, І. Кліпакова, В. Коваленко, Н. Крупська, М. Пелагейченко, Н. Попова, І. Трояновський, С. Тюберт, С. Шацький, Є. Янжул та ін.) та зарубіжних педагогів (Б. Вульфсон, М. Дункан, Дж. Дьюї, У. Кілпатрик, М. Кнолл, Е. Коллінгз, Є. Пеньковських, Н. Прокоп'єва, В. Стернберг та ін.).

Аналіз наукового доробку вчених (Г. Алексевиц, Г. Андрощук, Н. Воскресенська, М. Дункан, Г. Ільїна, Т. Капелюшна, В. Мадзігон, М. Сметанський, С. Сухорський та ін.), а також простеження розвитку проектного навчання в економічно розвинутих країнах дозволило констатувати: 1) тривалий термін упровадження в освіті проектного навчання акумулює розвиток інноваційних форм, методів і технологій його реалізації та впливає на розробку відповідного дидактичного забезпечення навчально-виховного процесу. Як наслідок, навчання учнів здійснюється на якісній, інноваційній основі; 2) право вчителя самостійно планувати й організувати навчання, вибирати теми проектних робіт для учнів (із урахуванням наявного в них рівня практичних умінь і навичок), забезпечує здійснення процесу навчання на більш високому рівні та ін.

З'ясовано, що проектне навчання містить значні можливості для застосування в сучасній технологічній освіті учнів, оскільки допомагає їм не лише засвоїти певний навчальний матеріал і набути відповідних умінь та навичок, а й отримати досвід конструювання власного проекту, досягти поставлених цілей, знайти ефективні шляхи вирішення життєвих проблем, задовольнити особистісні потреби та забезпечити розвиток розумових та інтелектуально-творчих здібностей особистості тощо.

Разом із тим, вивчення наявного досвіду реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів (В. Бербец, Т. Бербец, О. Белошицький, В. Вдовченко, В. Вишневський, Н. Дубова, О. Коберник, Т. Мачача, В. Симоненко, А. Тарара, Б. Терещук, В. Туташинський, С. Яшук та ін.) надало можливість виявити низку проблем, що впливають на рівень готовності вчителів до здійснення ними

відповідної педагогічної діяльності (неприйняття будь-яких педагогічних інновацій та острах перед новітніми педагогічними технологіями, спричинені дефіцитом власних теоретико-методичних знань та вмій; небажання поглиблювати та вдосконалювати свої професійні якості; обмежений доступ до використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та ін.), а також труднощі, що заважають учням ефективно засвоювати зміст навчальних програм з предмету (несформованість потреби у трудовій діяльності; неусвідомлення значущості проектного завдання; нечітке розуміння мети і завдань проекту; низький рівень техніко-технологічних знань; відсутність можливості отримувати необхідну інформацію для ефективної реалізації творчого проекту тощо).

Для визначення стану готовності вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів проведено констатувальний етап педагогічного експерименту, яким було охоплено 767 учителів трудового навчання, що склали експериментальну (ЕГ) та контрольну (КГ) групи.

Отримані результати засвідчили, що за усіма виділеними критеріями (мотиваційним, когнітивним та діяльнісним) спостерігалися переважно низький та середній рівні готовності вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

У другому розділі **«Методичні основи підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів»** змодельовано процес підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів; обґрунтовано відповідні організаційно-педагогічні умови; схарактеризовано результати педагогічного експерименту.

Пошук оптимальних шляхів підготовки вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів дозволив з'ясувати, що найбільш дієвим із них може стати моделювання такого процесу в системі післядипломної освіти. Із цією метою було розроблено модель підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів (рис. 1), яка включає послідовні взаємопов'язані блоки (цільовий, змістовий, технологічний, діагностико-результативний) та напрями підготовки вчителів.

Цільовий блок є системоутворюючим компонентом моделі, який визначає мету й завдання підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

Напрями підготовки вчителів трудового навчання охоплюють курсовий і міжкурсний періоди, а також їх самоосвітню діяльність.

Змістовий блок визначає дидактичні принципи (науковості, системності, індивідуалізації навчання, наочності, міцності засвоєння знань) та наукові підходи (акмеологічний, андрагогічний, інтегративний, середовищний, особистісно-діяльнісний) до організації педагогічного процесу. У цьому блоці передбачено теоретичну (вивчення спецкурсу «Використання інноваційних технологій на уроках трудового навчання», лекційні заняття, робота з інформаційними джерелами та ін.) та практичну (практичні заняття, педагогічна практика, тренінги, обмін досвідом, різні види консультування та ін.) підготовки вчителів трудового навчання.

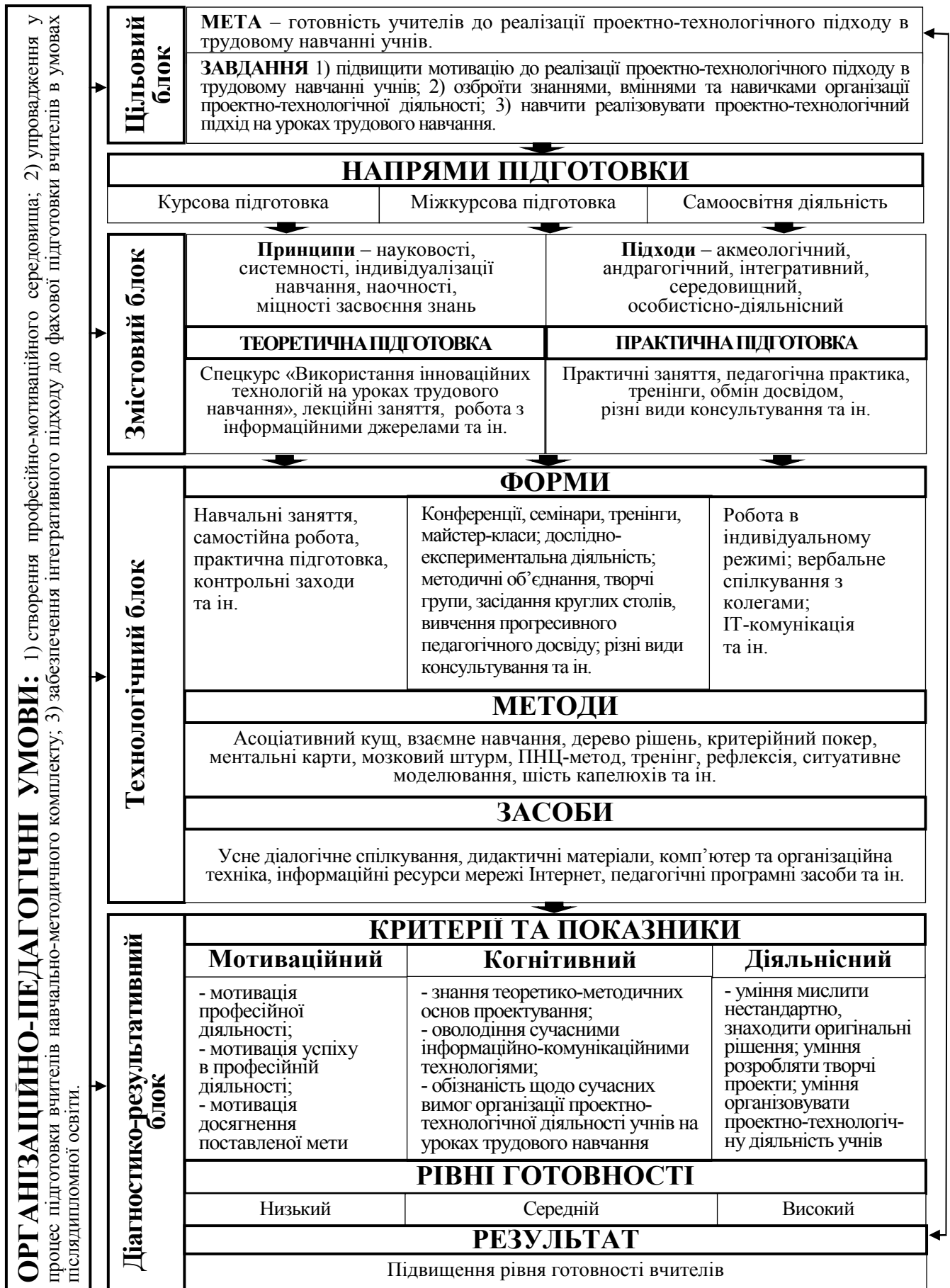

Рис.1. Модель підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів

Технологічний блок забезпечує формування діяльнісного компоненту готовності вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів. У ньому передбачено поєднання у професійній підготовці різних форм (навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи, конференції, семінари, тренінги, майстер-класи; дослідно-експериментальна діяльність, методичні об'єднання, творчі групи, круглі столи, вивчення прогресивного педагогічного досвіду; різні види консультування, робота в індивідуальному режимі, вербальне спілкування з колегами; ІТ-комунікація та ін.), методів (асоціативний куш, взаємне навчання, дерево рішень, критерійний покер, ментальні карти, мозковий штурм, ПНЦ-метод, тренінг, рефлексія, ситуативне моделювання, шість капелюхів та ін.) та засобів (усне діалогічне спілкування, дидактичні матеріали, комп'ютер та організаційна техніка, інформаційні ресурси мережі Інтернет, педагогічні програмні засоби та ін.), спрямованих на набуття педагогами в умовах післядипломної освіти відповідних знань і практичного досвіду реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

Діагностико-результативний блок забезпечує оцінювання та можливість своєчасної корекції рівня готовності вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів. До його складу включено критерії, показники та рівні готовності вчителів до відповідної діяльності, а також передбачуваний результат. У разі отримання небажаного результату, передбачено зворотній зв'язок.

Для ефективної реалізації змодельованого педагогічного процесу обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів, а саме: 1) створення професійно-мотиваційного середовища; 2) упровадження у процес підготовки вчителів навчально-методичного комплекту; 3) забезпечення інтегративного підходу до фахової підготовки вчителів в умовах післядипломної освіти.

Перша організаційно-педагогічна умова передбачала розвиток мотиваційної сфери педагогів через створення професійно-мотиваційного середовища. Це відбувалось шляхом зацікавлення педагогічних працівників у розв'язанні даної проблеми, заохочення їх до активності та ініціативи у виконанні дослідницьких завдань, зокрема при розробці проектів; мотивування до опанування проектними технологіями навчання; сприяння досягненню поставлених цілей та отриманню позитивних емоцій від процесу і результату роботи; спонукання до взаємодопомоги, взаємопідтримки, прийняття обґрунтованих рішень; створення ситуацій успіху тощо. Як наслідок, у вчителів значно підвищилася мотивація до професійної діяльності та успіху в ній, а також мотивація досягнення поставленої мети.

Реалізація другої організаційно-педагогічної умови здійснювалася шляхом упровадження в процес підготовки вчителів навчально-методичного комплекту, до якого включено програму спецкурсу «Використання інноваційних технологій на уроках трудового навчання», збірки конспектів уроків з технічних й обслуговуючих видів праці, дидактичний комплект «Навчаємось проектувати», збірник «Путівник проектанта», підручники, посібники. Це дозволило педагогам поглибити свої знання з основ проектування, ознайомитись із сучасними вимогами організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання.

Третя організаційно-педагогічна умова спрямовувалася на інтеграцію фахової підготовки вчителів у курсовий, міжкурсний період та під час самоосвітньої діяльності. При цьому в процесі курсової підготовки поєднувалися традиційні та нетрадиційні підходи до організації роботи з учителями. Проте, основними формами організації навчального процесу залишались лекції, практичні заняття та педагогічна практика, тематику яких було доповнено відповідно до проблеми дослідження. Внаслідок зазначеного більшість педагогів навчилися мислити нестандартно, знаходити оригінальні рішення, розробляти творчі проекти, організовувати проектно-технологічну діяльність учнів.

Метою курсової підготовки було підвищення рівня готовності вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів на основі: модернізації змісту, форм, методів та засобів навчання; поглиблення науково-теоретичних знань з курсу трудового навчання, зокрема, використання на уроках проектно-технологічного підходу; ознайомлення з особливостями застосування інноваційних технологій навчання та можливостей їх упровадження в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів.

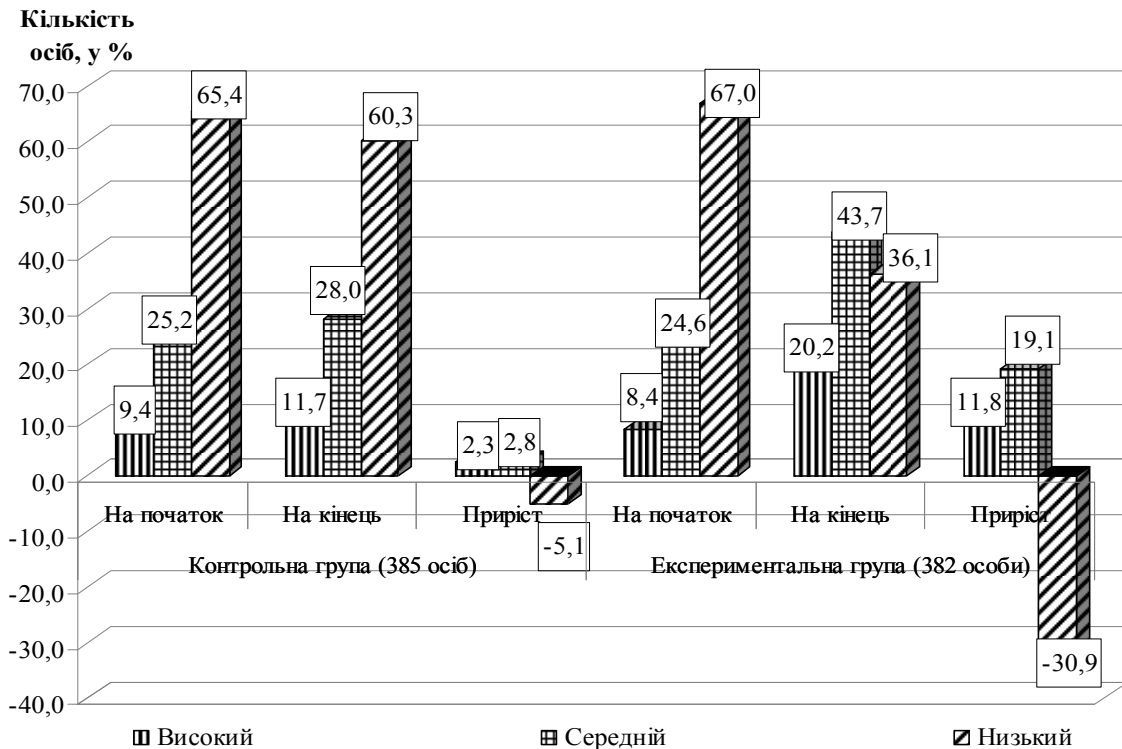
У курсовий період учителі мали можливість ознайомитися з особливостями реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів під час вивчення спецкурсу «Використання інноваційних технологій на уроках трудового навчання», розробки авторських програм, написання статей, творчої діяльності в межах проекту «Intel®. Навчання для майбутнього» та ін.

У міжкурсний період вони брали участь у проведенні семінарів, круглих столів, майстер-класів, конкурсів, олімпіад, у роботі обласних творчих груп, у створенні методичних та практико-орієнтованих матеріалів для організації проектно-технологічної діяльності учнів.

Самоосвітня діяльність учителів також спрямовувалася на підготовку їх до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів, оскільки вони залучалися до різних форм педагогічної взаємодії, до написання наукових та методичних статей, робочих зошитів, посібників, участі в конференціях різного рівня. Це надавало можливість значно підвищити рівень їх готовності до означеного виду діяльності.

Проведений педагогічний експеримент дозволив перевірити ефективність обґрунтованих організаційно-педагогічних умов підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів та зафіксувати позитивну динаміку за всіма визначеними показниками. Узагальнені результати педагогічного експерименту представлені на рис. 2.

Установлено, що в експериментальних групах збільшилась кількість учителів трудового навчання з високим рівнем готовності до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів (з 8,4% до 20,2%). Зросли також показники середнього рівня готовності з 24,6% на початку до 43,7% у кінці експерименту. Відповідно знизилось число вчителів із низьким рівнем готовності (з 67% до 36,1%), що також свідчить про ефективність упровадження обґрунтованих організаційно-педагогічних умов підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

Рис. 2. Динаміка готовності вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів

Порівняльний аналіз рівнів готовності вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів у експериментальних та контрольних групах надав можливість констатувати, що зміни відбулися і в контрольних групах, однак вони були не суттєвими. Так, у експериментальних групах кількість учителів із високим рівнем готовності зросла на 11,8%, а в контрольних – лише на 2,3%; із середнім рівнем – на 19,1% (в контрольних – на 2,8%). Число вчителів, які мали низький рівень готовності, в експериментальних групах зменшилося на 30,9%, а в контрольних – на 5,1%.

Для встановлення достовірності отриманих результатів педагогічного експерименту використано математико-статистичну обробку даних за допомогою критерію χ^2 Пірсона. Отримані дані засвідчили, що впровадження у закладах післядипломної освіти обґрунтованих організаційно-педагогічних умов та розробленої моделі підготовки вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів позитивно вплинуло на результат формувального етапу педагогічного експерименту.

ВИСНОВКИ

Виконання завдань дисертаційної роботи й отримані в процесі їх реалізації результати дозволили узагальнити наступні висновки:

1. Аналіз джерельної бази з проблеми дослідження засвідчив актуальність проблеми підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів та її недостатню розробленість.

У процесі дослідження уточнено сутність понять «проект», «метод проектів», «проектна технологія», «проектування», «проектно-технологічна діяльність»,

«проектно-технологічний підхід», «підготовка вчителів у післядипломній освіті», «готовність учителя до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів».

У нашому розумінні підготовка вчителів у післядипломній освіті – це процес неперервного розвитку професійних якостей особистостей, що реалізується як в умовах післядипломної освіти, так і шляхом самоосвіти, й пов'язаний із цілеспрямованою підготовкою до певного виду діяльності (зокрема, проектно-технологічної). Проектно-технологічний підхід – це напрям реалізації змісту технологічної освіти шляхом використання проектно-технології навчання, що має визначені, науково обґрунтовані й підтверджені практикою його реалізації положення.

Доведено, що ефективність реалізації проектно-технологічного підходу на уроках трудового навчання залежить від готовності вчителя до виконання цієї діяльності – інтегрованого утворення фахівця, що базується на відповідних мотивах, знаннях, уміннях, навичках та досвіді й надає йому можливість цілеспрямовано активно діяти при впровадженні у навчально-виховному процесі проектно-технологічного підходу.

2. Вивчення історико-педагогічного досвіду використання проектного навчання показало, що існують різні підходи до розуміння його сутності.

Зарубіжні дослідники пов'язували метод проектів із виконанням навчальних завдань у реальних життєвих ситуаціях. Такі завдання сприяли набуттю учнями корисного й потрібного їм у подальшому житті досвіду. Радянські психологи й педагоги серед пріоритетних завдань методу проектів виділяли суспільно-корисну й ідеологічну складові діяльності учнів, яка мала яскраво виражений соціально-політичний характер.

Дослідження розвитку проектного навчання в економічно розвинутих країнах дозволяє стверджувати про значні можливості щодо його застосування в сучасній технологічній освіті учнів не лише як засобу здобуття знань, умінь та навичок, а й для досягнення поставлених цілей, вирішення життєвих проблем, розвитку розумових та інтелектуально-творчих здібностей особистості тощо.

3. Вивчення стану готовності вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів виявило існування низки проблем, які перешкоджають реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів, а саме неприйняття будь-яких педагогічних інновацій та острах перед новітніми педагогічними технологіями, спричинені дефіцитом власних теоретико-методичних знань та вмінь; небажання поглиблювати та вдосконалювати свої професійні якості; обмежений доступ до використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та ін.

Для діагностування стану готовності вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів визначено критерії та відповідні їм показники: мотиваційний (мотивація професійної діяльності, мотивація успіху в професійній діяльності, мотивація досягнення поставленої мети); когнітивний (знання теоретико-методичних основ проектування, оволодіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, обізнаність щодо сучасних вимог організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання); діяльнісний (вміння мислити нестандартно, знаходити оригінальні рішення,

вміння розробляти творчі проекти, вміння організовувати проектно-технологічну діяльність учнів), за допомогою яких визначено рівні готовності вчителів до здійснення відповідної діяльності (низький, середній та високий).

Результати констатувального етапу педагогічного експерименту показали, що більшість учителів мали середній та низький рівні готовності до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

4. Узагальнення науково-педагогічної літератури та наявного досвіду підвищення кваліфікації педагогічних кадрів дозволило змодельовати процес підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

Розроблена модель включає послідовні взаємопов'язані блоки: цільовий, змістовий, технологічний, діагностико-результативний та напрями підготовки вчителів. Цільовий блок є системоутворюючим компонентом моделі й визначає мету і завдання відповідної підготовки. Напрями підготовки охоплюють курсову й міжкурсову підготовку, а також самоосвітню діяльність учителів. Змістовий блок розкриває дидактичні принципи й наукові підходи до організації педагогічного процесу, а також зміст теоретичної й практичної підготовки вчителів. Технологічний блок забезпечує формування діяльнісного компонента готовності педагогів й передбачає набуття ними в умовах післядипломної освіти практичного досвіду реалізації вказаної проблеми. Діагностико-результативний блок визначає оцінювання й можливість своєчасної корекції рівня готовності вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів. У разі отримання незадовільного результату підготовки, модель передбачає можливі способи його вдосконалення.

Встановлено, що ефективна реалізація змодельованого педагогічного процесу можлива при забезпеченні таких організаційно-педагогічних умов підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів: створення професійно-мотиваційного середовища; упровадження у процес підготовки вчителів навчально-методичного комплекту; забезпечення інтегративного підходу до фахової підготовки вчителів в умовах післядипломної освіти.

5. Експериментальна перевірка обґрунтованих організаційно-педагогічних умов підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів довела їх ефективність. Розроблені елементи навчально-методичного комплекту (програма спецкурсу «Використання інноваційних технологій на уроках трудового навчання»; збірник «Путівник проектанта»; збірники конспектів уроків з технічних й обслуговуючих видів праці; дидактичний комплект «Навчаємось проектувати»; підручники, методичні посібники) оптимізували процес підготовки вчителів трудового навчання до означеного виду діяльності.

На формульовальному етапі експерименту зафіксовано позитивну динаміку зростання рівня готовності вчителів, які взяли участь у педагогічному експерименті, до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів за всіма показниками визначених критеріїв, що перевірено за допомогою критерію χ^2 Пірсона.

Дисертаційна робота не вичерпує всіх аспектів підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів. Подальші наукові пошуки можуть бути спрямовані на визначення

найбільш оптимальних шляхів реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому вихованні підростаючого покоління.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Гаврилюк Г. М. Психолого-педагогічні проблеми організації проектно-технологічної діяльності у трудовій підготовці школярів / Г. М. Гаврилюк // Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2011. – Вип. 60. – С. 222–226.

2. Гаврилюк Г. М. Реалізація проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів / Н. В. Слюсаренко, Г. М. Гаврилюк // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки» : зб. наук. пр. – Чернігів : ЧДПУ, 2012. – Вип. 97. – С. 134–136.

3. Гаврилюк Г. М. Методичні аспекти організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання / Н. В. Слюсаренко, Г. М. Гаврилюк // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка : зб. наук. пр. / редкол.: О. І. Курок (відп. ред.) та ін. / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. – Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2012. – Вип. 21. – С. 9–14.

4. Гаврилюк Г. М. Метод проектів у навчально-виховній діяльності учнівської молоді: ретроспективний огляд / Г. М. Гаврилюк // Педагогічний альманах : зб. наук. пр. / редкол.: В. В. Кузьменко (голова) та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – Вип. 17. – С. 57–62.

5. Гаврилюк Г. М. Використання робочих зошитів у проектно-технологічній діяльності учнів основної школи / Г. М. Гаврилюк // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. – Вип. 34. – С. 54–57.

6. Гаврилюк Г. М. Сутність проектно-технологічної діяльності школярів у контексті інноваційного змісту освітньої галузі «Технологія» / Г. М. Гаврилюк // Трудова підготовка в рідній школі. – 2014. – № 1. – С. 2–7.

7. Гаврилюк Г. М. Експериментальне дослідження ефективності підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів / Г. М. Гаврилюк // Педагогічний альманах : зб. наук. пр. / редкол.: В. В. Кузьменко (голова) та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. – Вип. 27. – С. 140–145.

Наукові праці, опубліковані в зарубіжних періодичних виданнях

8. Гаврилюк Г. М. Інноваційний зміст освітньої галузі «Технології» / Г. М. Гаврилюк // Международный научный альманах : сб. статей преподавателей, аспирантов, и магистрантов / под ред. М. В. Воронцовой, Н. С. Пивневой. – Таганрог-Актюбинск : Изд-ль А. Н. Ступин, 2013. – Вып. 18. – С. 23–27.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Гаврилюк Г. М. Підготовка вчителя трудового навчання в контексті профілізації середньої освіти / Г. М. Гаврилюк // Профільне навчання природничо-математичного та технологічного напрямків: проблеми, досвід, перспективи: матеріали Всеукр. наук.-метод. конф., 29-30 жовтня 2009 р., Херсон / наук. ред. Юзбашева Г. С. – Херсон : Айлант, 2009. – Вип. 12. – С. 6–11.

10. Гаврилюк Г. М. Особливості організації проектної діяльності учнів основної школи на уроках трудового навчання / Г. М. Гаврилюк // Проектна та конструкторсько-технологічна підготовка майбутніх фахівців інженерного та педагогічного напрямів : зб. наук. пр. за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. – Херсон : Айлант, 2011. – С. 13–17.

11. Гаврилюк Г. М. Відображення педагогічної спадщини Яна Амоса Каменського у трудовій підготовці сучасних школярів / Г. М. Гаврилюк // Ян Амос Каменський – великий педагог минулого (до 420-річчя від дня народження) : матеріали Всеукр. пед. читань / за заг. ред. В. В. Кузьменка, О. В. Рідкоус. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2012. – С. 14–17.

12. Гаврилюк Г. М. Реалізація ідей В. О. Сухомлинського в сучасній трудовій підготовці громадянина України / Г. М. Гаврилюк // Виховання громадянина-патріота в педагогіці В. О. Сухомлинського та сучасній освітній практиці : зб. матер. Всеукр. наук.-метод. конф., 20-21 вересня 2012 р., Кіровоград-Павлиш / за заг. ред. Н. А. Калініченко. – Кіровоград : КОППО, 2012. – С. 35–39.

13. Гаврилюк Г. М. До питань професійної компетентності майбутніх учителів технологій щодо реалізації проектної технології навчання у трудову підготовку школярів / Г. М. Гаврилюк // Інновації в підготовці фахівців технологічної, професійної освіти та готельно-ресторанного бізнесу : зб. наук. пр. за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. – Херсон : Айлант, 2012. – С. 12–17.

14. Гаврилюк Г. М. Реалізація інноваційного змісту технологічної освіти школярів у контексті державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти / Г. М. Гаврилюк // Інноваційні технології як чинник оптимізації педагогічної теорії і практики : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 жовтня 2012 року, Херсон / наук. ред. Г. С. Юзбашева. – Херсон : Айлант, 2012. – Вип. 15. – С. 43–46.

15. Гаврилюк Г. М. Суть та значення проектної технології навчання в трудовій підготовці учнів / Г. М. Гаврилюк // Психолого-педагогічні засади діяльності вчителя: історія, теорія, практика : матеріали II Всеукр. наук.-метод. конф. / за ред. В. В. Кузьменка, Н. В. Слюсаренко, І. В. Воскової. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2012. – С. 39–41.

16. Гаврилюк Г. М. Проектно-технологическая деятельность как средство трудового воспитания студентов технологических факультетов / Г. М. Гаврилюк // Педагогические основы становления субъектности в образовательном пространстве: проблема, поиск, решение : сб. науч. трудов участников Междунар. научн.-практ. конф., 19-20 декабря 2012 г., Биробиджан / под ред. Р. К. Серёжниковой. – Биробиджан, 2012. – С. 196–200.

17. Гаврилюк Г. М. Відображення принципів синергізму в сучасній проектно-технологічній діяльності школярів / Г. М. Гаврилюк // Перспективи розвитку освіти й суспільства в парадигмі синергетичного мислення : матеріали Всеукр. наук.-практ. Веб-конф., 31 жовтня – 01 листопада 2013 р., Херсон / наук. ред. Г. С. Юзбашева. – Херсон : Айлант, 2013. – Вип. 16. – С. 201–203.

18. Гаврилюк Г. М. Роль самоосвітньої діяльності вчителя технологій в реалізації проектно-технологічного підходу на уроках трудового навчання / Г. М. Гаврилюк // Nauka dziś: teoria, metodologia, praktyka, problematyka : zbio'r raportow naukowych, 30-31.07.2014. – Warszawa: Wydawca : Sp. z. o. o. «Diamond trading tour», 2014. – Str. 78–82.

19. Гаврилюк Г.М. Пути подготовки учителей в последипломном образовании к реализации проектно-технологического подхода на уроках трудового обучения / Г. М. Гаврилюк // Научный поиск. – 2014. – № 2, 3. – С. 8–10.

20. Гаврилюк Г. М. До питань створення вчителями дидактичних комплектів для використання на уроках трудового навчання / Г. М. Гаврилюк // Дистанційне навчання в контексті розвитку синергетичного мислення : матеріали Всеукр. наук.-практ. веб-конф. з між нар. участю, 30-31 жовтня 2014 року, Херсон / наук. ред. Г. С. Юзбашева. – Херсон : Айлант, 2014. – Вип. 17. – С. 160–162.

***Опубліковані праці, які додатково відображають
наукові результати дисертації***

21. Гаврилюк Г.М. Реалізація проектно-технологічного підходу під час підготовки учнів до олімпіад з трудового навчання / Г. М. Гаврилюк // Трудове навчання в школі. – 2012. – № 17. – С. 10–18.

22. Гаврилюк Г. М. Усі уроки трудового навчання (хлопці). 7 клас. Інваріантний модуль / Г. М. Гаврилюк, В. О. Довдер. – Х. : Вид. група «Основа», 2011. – 128 с.: іл., табл. – (Серія «Усі уроки»).

23. Гаврилюк Г. М. Усі уроки трудового навчання (дівчата). 7 клас. Інваріантний модуль / Г. М. Гаврилюк, О. Б. Могилевська, Т. І. Муравська. – Х. : Вид. група «Основа», 2011. – 144 с.: іл., табл. – (Серія «Усі уроки»).

24. Гаврилюк Г. М. Щоденник проектної діяльності «Творчий проект». 5-6 класи / Г. М. Гаврилюк, Т. В. Стрижова. – Х. : Вид. група «Основа», 2011. – 16 с.: іл., табл. – (Серія «Навчаємось проектувати»).

25. Гаврилюк Г. М. Робочий зошит «Творчий проект». 7-8 класи / Г. М. Гаврилюк, Т. В. Стрижова. – Х. : Вид. група «Основа», 2011. – 16 с.: іл., табл. – (Серія «Навчаємось проектувати»).

26. Гаврилюк Г. М. Робочий зошит «Творчий проект». 9 клас / Г. М. Гаврилюк, Т. В. Стрижова. – Х. : Вид. група «Основа», 2011. – 16 с.: іл., табл. – (Серія «Навчаємось проектувати»).

27. Гаврилюк Г.М. Трудове навчання (для дівчат) : [підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закладів] / В. К. Сидоренко, Т. С. Мачача, В. П. Титаренко, С. П. Павх, Г. М. Гаврилюк. – Харків : Сиція, 2013. – 240 с.

28. Гаврилюк Г.М. Трудовое обучение (для девочек) : [учебн. для 5 кл. общеобразовательных учебн. завед. с обучением на рус. яз.] / В. К. Сидоренко, Т. С. Мачача, В. П. Титаренко, С. П. Павх, Г. М. Гаврилюк. – Харьков : Сиція, 2013. – 240 с.

29. Гаврилюк Г. М. Усі уроки трудового навчання 7 клас. Блок 1. Інваріантна складова / Г. М. Гаврилюк, В. В. Данілушкін. – Х. : Вид. група «Основа», 2015. – 238, [2] с.: іл., табл. – (Серія «Усі уроки»).

30. Гаврилюк Г. М. Усі уроки трудового навчання 7 клас. Блок 2. Інваріантна складова / Г. М. Гаврилюк. – Х. : Вид. група «Основа», 2015. – 206, [2] с.: іл., табл. – (Серія «Усі уроки»).

31. Гаврилюк Г. М. Як працювати з комплектом робочих зошитів. Творчий проект. 5-9 класи. Методичні рекомендації / Г. М. Гаврилюк. – Х. : Вид. група «Основа», 2015. – 22, [2] с.

32. Гаврилюк Г. М. Робочий зошит. Творчий проект. 5-6 класи / Г. М. Гаврилюк,

Т. В. Стрижова. – 4-те вид., перер. – Х. : Вид. група «Основа», 2015. – 16 с.: іл., табл. – (Серія «Навчаємось проектувати»).

33. Гаврилюк Г. М. Робочий зошит. Творчий проект. 7-8 класи / Г. М. Гаврилюк, Т. В. Стрижова. – 4-те вид., перер. – Х. : Вид. група «Основа», 2015. – 16 с.: іл., табл. – (Серія «Навчаємось проектувати»).

34. Гаврилюк Г. М. Робочий зошит. Творчий проект. 9 клас / Г. М. Гаврилюк, Т. В. Стрижова. – 4-те вид., перер. – Х. : Вид. група «Основа», 2015. – 16 с.: іл., табл. – (Серія «Навчаємось проектувати»).

35. Гаврилюк Г.М. Трудове навчання (для дівчат) : [підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закладів] / Т. С. Мачача, В. П. Титаренко, Г. М. Гаврилюк. – Харків: Сидія, 2015. – 224 с.

АНОТАЦІЇ

Гаврилюк Г.М. Підготовка вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Херсонський державний університет. – Херсон, 2016.

У дисертації обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів (створення професійно-мотиваційного середовища, упровадження у процес підготовки вчителів навчально-методичного комплексу, забезпечення інтегративного підходу до фахової підготовки вчителів у умовах післядипломної освіти).

Уточнено сутність основних понять дослідження (проект, метод проектів, проектна технологія, проектування, проектно-технологічна діяльність, проектно-технологічний підхід, підготовка вчителів у післядипломній освіті, готовність учителя до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів); з'ясовано витоки проектного навчання та можливості його застосування в сучасній технологічній освіті учнів. Конкретизовано критерії (мотиваційній, когнітивний, діяльнісний), відповідні їм показники та рівні готовності вчителів до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів. Змодельовано процес підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

Ключові слова: проект, метод проектів, проектна технологія, проектування, проектно-технологічна діяльність, проектно-технологічний підхід, післядипломна освіта, готовність учителя до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів.

Гаврилюк Г.М. Подготовка учителей в последипломном образовании к реализации проектно-технологического подхода в трудовом обучении учащихся. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Херсонский государственный университет. – Херсон, 2016.

В диссертации обоснованы и экспериментально проверены организационно-педагогические условия подготовки учителей в последипломном образовании к реализации проектно-технологического подхода в трудовом обучении учащихся (создание профессионально-мотивационной среды; внедрение в процесс подготовки учителей учебно-методического комплекта; обеспечение интегративного подхода к профессиональной подготовке учителей в условиях последипломного образования).

Первое организационно-педагогическое условие предусматривало развитие мотивационной сферы педагогов через создание профессионально-мотивационной среды путем заинтересованности педагогических работников в решении данной проблемы, поощрения их к активности и инициативе в исполнении соответствующих заданий; мотивирование к овладению проектными технологиями обучения; содействие в достижении поставленных целей и получении позитивных эмоций от процесса и результатов работы; побуждение к взаимопомощи, взаимоподдержке, принятию обоснованных решений; создание ситуаций успеха и тому подобное.

Реализация второго организационно-педагогического условия осуществлялась путем внедрения в процесс подготовки учителей учебно-методического комплекта, состоящего из программы спецкурса «Использование инновационных технологий на уроках трудового обучения», сборников конспектов уроков по техническим и обслуживающим видам труда, дидактического комплекта «Учимся проектировать», сборника «Путеводитель проектанта», учебников, пособий.

Третье организационно-педагогическое условие было направлено на интеграцию профессиональной подготовки учителей в курсовой, межкурсовой периоды, а также во время их самообразовательной деятельности.

Для проверки эффективности разработанных организационно-педагогических условий подготовки учителей в последипломном образовании к реализации проектно-технологического подхода в трудовом обучении учащихся был смоделирован соответствующий педагогический процесс, представленный в исследовании в виде модели.

Разработанная модель включала последовательные взаимосвязанные блоки (целевой, смысловой, технологический, диагностико-результативный) и направления подготовки. Целевой блок раскрывает цель и задания соответствующей подготовки. Смысловой блок включает дидактические принципы и научные подходы к организации педагогического процесса. Технологический блок обеспечивал формирование деятельностного компонента готовности педагогов и предусматривал приобретение ими в условиях последипломного образования практического опыта реализации указанной проблемы. Диагностико-результативный блок определял оценивание и возможность своевременной коррекции уровня готовности учителей к реализации проектно-технологического подхода в трудовом обучении учащихся. Направления подготовки охватывали курсовой и межкурсовой периоды, а также самообразовательную деятельность педагогов. При получении неудовлетворительного результата подготовки модель предусматривала возможные способы её усовершенствования.

В работе уточнена сущность основных понятий исследования; выяснены истоки проектного обучения и возможности его использования в школьной практике отечественных и зарубежных школ.

Установлено, что эффективность реализации проектно-технологического подхода на уроках трудового обучения зависит от готовности учителя к выполнению этой деятельности – интегрированного образования специалиста, которое базируется на соответствующих мотивах, знаниях, умениях, навыках и опыте, и предоставляет ему возможность целенаправленно, активно действовать при внедрении в учебно-воспитательном процессе проектно-технологического подхода.

Конкретизированы критерии (мотивационный, когнитивный, деятельностный), соответствующие им показатели и уровни готовности учителей к реализации проектно-технологического подхода в трудовом обучении учащихся.

Количественный и качественный анализ результатов экспериментальной работы подтвердил эффективность внедрения в последипломное образование организационно-педагогических условий подготовки учителей к реализации проектно-технологического подхода в трудовом обучении учащихся.

Ключевые слова: проект, метод проектов, проектная технология, проектирование, проектно-технологическая деятельность, проектно-технологический подход, последипломное образование, готовность учителя к реализации проектно-технологического подхода в трудовом обучении учащихся.

Gavrilyuk G. M. Training of teachers at postgraduate education for realization of project and technological approach in labor teaching of pupils. – Manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Pedagogic Sciences in speciality 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – Kherson State University, Kherson, 2016.

The dissertation is grounded and experimentally checked organizational and pedagogical conditions of training of teachers at postgraduate education for realization of project and technological approach in labor teaching of pupils (creation of professional and motivational environment, inculcation of teaching and methodical set of training, guaranteeing of integrative approach to professional training of teachers in conditions of postgraduate education).

The essence of the main notions of research (project, method of projects, project technology, projecting, project and technological activity, project and technological approach, training of teachers at postgraduate education, readiness of teachers to realization of project and technological approach in labor teaching of pupils) is specified; the sources of project teaching and possibilities of its use in school practice of native and foreign schools are defined.

The criteria (motivational, cognitive, active), proper indicators and levels of readiness of teachers to realization of project and technological approach in labor teaching of pupils are clarified.

It is modelled the process of training of teachers at postgraduate education for realization of project and technological approach in labor teaching of pupils.

Keywords: project, method of projects, project technology, project and technological activity, project and technological approach, postgraduate education, readiness of teachers to realization of project and technological approach in labor teaching of pupils.

Підписано до друку 20.04.2016 р. Формат 60х90/16.
Папір офсетний. Друк різнографія. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 81.

Віддруковано з готових оригінал-макетів в ТОВ “Айлант”
Свідоцтво про реєстрацію ХС №1 від 20.08.2000 р.
73000, м. Херсон, пров. Пугачова, 5/20
тел.: 49-33-48.